

Šokis. Metodiniai patarimai

Parengė dr. Birutė Banevičiūtė

Metodiniai patarimai skirti padėti pradinės mokyklos mokytojams ir šokio mokytojams, vedantiems šokio pamokas pradinio ugdymo pakopoje, įgyvendinti 2008 metais atnaujintą Bendrąją šokio programą, pateikiant siūlymų ugdymo proceso organizavimui, planavimui ir vertinimui. Europos Sąjungos švietimą reglamentuojantys dokumentai, nauji Lietuvos valstybėje ir visuomenėje kylantys iššūkiai bei mokinių pasiekimų tyrimų rezultatai paskatino atnaujinti bendrojo ugdymo turinį kreipiant jį mokinių rengimo gyvenimui, t. y. kompetencijų, reikalingų sėkmingam gyvenimui, ugdymo link.

Kad mokytojai galėtų efektyviai siekti bendrojo ugdymo tikslų, reikalingi ir šie metodiniai patarimai, padedantys mokytojams:

- išsiaiškinti Bendrųjų programų struktūrą ir turinį bei jų teikiamą naudą įgyvendinant šokio ugdymą;
- įžvelgti Bendrųjų programų tikslų ir uždavinių ryšį su mokinio pasiekimais, įgyjamomis kompetencijomis, jų ugdymu ir vertinimu;
- pasinaudoti ugdymo gairių ir turinio apimties pavyzdžiais planuojant ir įgyvendinant šokio ugdymą;
- pasinaudoti mokinių pasiekimų vertinimo pavyzdžiais.

Šokio dalyko galimybės ugdant kompetencijas

Siekiant Bendrosiose programose nubrėžtų ugdymo tikslų – padėti mokiniams įgyti svarbiausių kompetencijų, kurios bus reikalingos jų gyvenime, pagrindus, svarbu suvokti, kad mokykloje dar sunku numatyti, kokių konkrečių kompetencijų jiems prireiks, todėl yra ugdomos bendrosios ir su kiekvienu mokomuoju dalyku susijusios dalykinės kompetencijos. Jei bendrųjų kompetencijų, kaip komunikavimo, mokėjimo mokyti, kultūrinio sąmoningumo ir kita, reikalingumas nekelia abejonių, tai dėl specifinių dalykinių (pavyzdžiui, šokio) kompetencijų dažnai keliamas klausimas, ar jos yra reikalingos kiekvienam.

Mokytojai turėtų suprasti ir sugebėti paaiškinti mokiniams ir jų tėvams bei kitiems bendruomenės nariams, kad ir dalykinės kompetencijos yra svarbios formuojantis įvairiapusei žmogaus asmenybei. Galbūt nė vienas iš besimokančiųjų netaps šokėjais ar choreografais, tačiau įgytas gebėjimas valdyti savo kūną, koordinuoti emocinę ir fizinę išraišką, pastebėti ir atpažinti kitų žmonių intencijas iš jų kūno kalbos, sugebėti išvengti konflikto, tikrai padės kiekvieno gyvenime. O minėti gebėjimai yra ne tik bendrieji gebėjimai, bet ir dalis specifinių šokio gebėjimų, kurie gali formuotis šokio pamokų metu kartu su partneriu mokantis šokio, derinantis prie kito žmogaus judėjimo tempo ir stiliaus, kuriant grupėse ir mokantis susitarti siekiant geriausio galutinio rezultato.

Vadinasi, galima teigti, kad nėra griežtų ribų tarp bendrųjų ir specifinių kompetencijų, jos glaudžiai susijusios ir persipynusios tarpusavyje. Todėl akivaizdu, kad šokio dalykas, šokio pamokos, bet kokia šokio veikla yra prasminga ugdantis ir bendrąsias, ir dalykines šokio kompetencijas, tik apie tai šokio mokytojai turi nuolat ir itin atidžiai galvoti planuodami, įgyvendindami ir vertindami šokio ugdymo procesą.

Kita vertus, orientuojant ugdymo turinį į mokinių kompetencijų ugdymą mokytojas taip pat turi būti pasirėngęs susiformuoti kompetencijas, sudarančias galimybes kitų asmenų kompetencijoms ugdyti. Todėl Bendrosios programos ir jose pateiktos ugdymo gairės drauge yra ir nuorodos mokytojų tobulėjimo kryptims.

Šokio dalyko samprata

Pastaruoju metu ugdymo planuose atsiradus nuorodai, kad vieną iš trijų kūno kultūros pamokų galima skirti šokiui, pradinėse mokyklose vyksta vis daugiau šokio pamokų. Tai sudaro geresnes sąlygas nuosekliai įgyvendinti šokio ugdymo tikslus ir uždavinius. Atnaujinta Bendroji šokio programa (2008) yra skirta šokio pamokų organizavimui, tačiau ja sėkmingai galima vadovautis ir organizuojant šokio būrelių, studijų, šokio kolektyvų veiklą, ieškant galimybių pajvairinti neformalaus ugdymo procesą.

Šokio pamokas pradinėje mokykloje veda ir pradinių klasių mokytojai, ir šokio mokytojai, kitaip dar vadinami specialistai. Šokio mokytojai, baigę šokio pedagogikos ar šokio edukologijos studijas aukštosiose mokyklose, turi pakankamai ir dalykinių, ir pedagoginių žinių bei gebėjimų, reikalingų užtikrinti efektyvų šokio ugdymo procesą. Pradinių klasių mokytojai ne visada turi dalykinių šokio žinių, todėl jiems ypač atidžiai reikėtų perskaityti Bendrąją šokio programą, kuri ir jiems patiems gali suteikti daug naudingos informacijos apie šokį. Tokiu atveju mokytojai kartu su mokiniais gali surasti įdomios ir naudingos šokio veiklos pavyzdžių, o ne vien tik mokyti keleto folklorinių ratelių (tokia situacija atsiskleidžia bendraujant su pradinių klasių mokytojais – metodinių seminarų dalyviais).

Šokio mokytojai turėtų suvokti esminį skirtumą tarp šokio pamokos ir neformalios šokio veiklos tikslų, uždavinių ir taikomų metodų. Neformalaus šokio ugdymo paskirtis – gilinti šokio patirtį vaikų, suinteresuotų šia veikla ir savanoriškai ją pasirinkusių, naudojant konkretų šokio žanrą (pavyzdžiui, liaudies, pramoginio, šiuolaikinio šokio ar kt.). Dažniausiai ugdymas vyksta mokantis šokio būrelio ar studijos vadovo pasirinkto žanro šokio žingsnių, jų derinių, daug dėmesio skiriant atlikimo technikos tobulinimui, pasirodymams, koncertinei veiklai, pasiekimams konkursuose ir festivaliuose.

Šokio pamokų tikslas – suteikti bendrąjį išprusimą šokio srityje, t. y. šokio žinių, supratimo ir gebėjimų pagrindus. Todėl daugiausia dėmesio yra kreipiama ne į vieno konkretaus šokio žanro gilinimąsi, o į platesnį visų šokio žanrų pažinimą, ne į šokio žingsnių atlikimo technikos tobulinimą, o į kūno judėjimo galimybių, šokio judesių, kūrybinių idėjų ir principų tyrinėjimą ir pan. Ypač šokio pamokose turėtų būti akcentuojamas mokinių noras užsiimti šokio veikla – kurti, šokti, stebėti, analizuoti, kalbėti apie šokį, suprasti jį ir vertinti. Tokiu atveju šokio žanrai tampa ne šokio pamokų tikslu, o priemone: pavyzdžiui, mokytis kurti šokį galima naudojant ir šiuolaikinio, ir pramoginio šokio žanrą; mokytis atlikti šokį galima naudojant liaudies ir gatvės šokio žanrą, mokytis stebėti ir analizuoti šokį galima naudoti baletą ir įvairių pasaulio tautų šokius.

Šokio dalykas mokyklose nėra privalomas, tačiau ir pradinių klasių, ir šokio mokytojai, atsižvelgdami į klasės, mokyklos kontekstą, vietos bendruomenės tradicijas, jos narių lūkesčius ir poreikius, kiek įmanoma turėtų siekti panaudoti šokio dalyko teikiamas galimybes plėtojant mokinių bendrąsias ir specifines, t. y. šokio kompetencijas.

Šokio dalyko struktūra

Vadovaujantis bendromis Bendrųjų programų atnaujinimo nuostatomis meno dalykų turinys yra pateikiamas per kompetencijas, kurios reiškiasi trijose visiems menų dalykams vienodose veiklos srityse – tai raiškos sritis, meno stebėjimo, interpretavimo ir vertinimo sritis bei meno vaidmens socialiniame kultūriniame gyvenime pažinimo sritis.

Lyginant su 2003 metų šokio programa matyti, kad iš esmės dalyko sritys liko tos pačios, tik kiek pakito jų struktūrinis išdėstymas (1 lentelė):

Šokio dalyko veiklos sričių struktūra

Bendroji šokio programa (2003) Veiklos sritys		Bendroji šokio programa (2008) Veiklos sritys
Šokis	→	Šokio raiška (šokimas, šokio kūryba, šokio veiklos pristatymas)
Šokio kūryba		
Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas		Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas
Šokio raiška socialiniame kultūriniame gyvenime		Šokio ryšių su socialiniu kultūriniu gyvenimu pažinimas

2003 metų programoje šokis ir šokio kūryba, buvę atskiros sritys, 2008 metų programoje yra sujungiamos į vieną – šokio raiškos sritį, kuri apima ir šokio raišką socialiniame kultūriniame gyvenime, t. y. šokio veiklos pristatymą, kaip baigiamąjį šokio kūrybos ir atlikimo etapą. Šokio ryšių su socialiniu kultūriniu gyvenimu pažinimo sritis išskirta į atskirą, siekiant labiau susieti dalyko mokymą su kasdienio gyvenimo poreikiais ir parodyti mokiniams, kuo šokis yra reikšmingas asmens ir visuomenės gyvenime, paskatinti juos suvokti kasdienę šokio naudą bei ją pasinaudoti. Ši veiklos sritis praplečia šokio programos ribas nuo siaurų dalykinių iki plačių gyvenimiškųjų ir pagrindžia esminių kompetencijų ugdymą. Tačiau visų šokio veiklos sričių ribos sąlygiškos: jos viena kitą papildo, jų proporcijos kinta atsižvelgiant į mokinių amžių, poreikius ir polinkius (2 lentelė):

Šokio veiklos sričių dermė ugdymo procese

Pakopa	Klasė	Šokio veiklos sritis	
Vidurinis ugdymas	11–12	Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas	Šokio ryšių su socialiniu kultūriniu gyvenimu pažinimas
Pagrindinis ugdymas	9–10		
	7–8		
	5–6		
Pradinis ugdymas	3–4	Šokio raiška	
	1–2		
Priešmokyklinis ugdymas			

Šokio dalyko tikslų ir uždavinių ypatumų bei veiklos sričių dermės suvokimas yra ypač reikšmingas, nes dažniausiai tas pats šokio mokytojas dirba ir pradinėse klasėse, ir pagrindinio ugdymo pakopos klasėse, o kartais ir vidurinio. Jei pradiniam ugdymui yra akcentuojama vaiko kūrybinio savitumo puoselėjimas ir teigiamų nuostatų šokio veiklai skatinimas, didžiausią dalį veiklos skiriant šokio

raiškai, t. y. šokimui ir kūrybai, tai pagrindiniame ir viduriniame ugdyme yra svarbu skatinti mokinius stebėti, analizuoti ir vertinti šokio reiškinius, daugiau dėmesio skiriant savo patirties apmąstymui.

Atnaujinta Bendroji šokio programa (2008) yra nukreipta į platesnį šokio dalyko suvokimą ir panaudojimą – nuo sveikatai svarbių dalykų (taisyklingos laikysenos, kūno stiprumo, judesių laisvumo ir koordinavimo) iki kultūrinių (šokio kaip meno pažinimo, domėjimosi savos ir kitų tautų šokio paveldu bei šiuolaikiniais šokio reiškiniais) ir socialinių (pagarbaus bendravimo su vienminčiais ir kitaminčiais, tolerancijos per skirtumų pažinimą), aukštesnėse klasėse netgi politinių (drąsos apsispręsti, laikytis savo požiūrio, jį ginti).

2003 metų programoje nebuvo nurodomi ugdymo turinio ir esminių gebėjimų siekimo ryšiai. Atnaujinta Bendroji šokio programa yra papildyta ugdymo gairėmis, kurios yra susietos su konkrečiais mokinių pasiekimais. Jose bendrais bruožais aprašoma mokinio ir mokytojo veikla siekiant numatytų uždavinių – žinių ir supratimo, gebėjimų bei nuostatų. Papildomai yra pateikiamas ugdymo turinio apimties aprašymas, kuris kaip ir ugdymo gairės yra rekomendacinio, o ne privalomojo pobūdžio, ir nurodo kaip giliai ir plačiai galima skverbtis į dalyko esmę bei kokie aspektai nagrinėtini atskirose klasėse (3 lentelė):

3 lentelė

Šokio dalyko turinio apimtis

Pakopa	Klasė	Šokio sritis
Vidurinis ugdymas	11–12	Šiuolaikinių šokio reiškinių įvairovė
Pagrindinis ugdymas	9–10	Šokio geografiniai ir kultūriniai kontekstai
	7–8	Šokio istoriniai stiliai
	5–6	Šokio žanrai ir rūšys
Pradinis ugdymas	3–4	Artimiausios šokio tradicijos
	1–2	Artimiausia judesio ir šokio aplinka
Priešmokyklinis ugdymas		Aš ir judesys

Bendrosios šokio programos pirmoji lentelė (p. 302) nurodo, kuria linkme ir kaip plečiasi mokinių gebėjimai. Kiekvienai pakopai skirta antroji lentelė (26.6.1. p. 303, 26.7.1. p. 307) nurodo konkrečius atskirų šokio veiklos sričių pasiekimus, kurie pateikiami kaip žinios ir supratimas, gebėjimai ir nuostatos, o jų siekimas susiejamas su galimais metodais, t. y. mokinių ir mokytojo veikla. Trečioje lentelėje (26.6.3.2. p. 305, 26.7.3.2. p. 309) pateikiami pasiekimų lygiai (patenkinamas, pagrindinis ir aukštesnysis), t. y. rodikliai, pagal kuriuos nustatoma, koku lygiu yra pasiekiami gebėjimai, žinios ar supratimas. Jų nereikėtų painioti su įvertinimu, t. y. jei pasiekimai yra patenkinamo lygmens, tai nereiškia, kad mokinio įvertinimas yra neigiamas. Įvertinant mokinių pasiekimus reikia atsižvelgti į prigimtines galias, pastangas ir pažangą.

Faktinė medžiaga, susieta su atskiromis šokio sritimis, atrenkama apribojant jos kiekį ir atsižvelgiant į jos reikalingumą ugdant kompetencijas bei orientuota į gyvenimą. Tai reiškia, kad nebūtina versti mokinius prisiminti visų faktų apie šokio kūrėjus ar sukurtų šokių skaičių ir pavadinimus. O geriau suteikti mokiniams žinių, kur ieškoti tokios informacijos ir kaip ji gali pasitarnauti jo kasdieniame gyvenime. Ryški procedūrinių žinių, susijusių su žinojimu kaip daryti, pavyzdžiui, kaip šokti polkos žingsnį, o ne paaiškinti kaip jį šokti, svarba. Bendrojo ugdymo sistemoje svarbiau, kad šoktų, o aukštojoje mokykloje ar profesiniame rengime svarbiau, kad paaiškintų, kaip šokti.

Nustatant turinio apimtį reikėtų vadovautis konkrečios klasės atskirų mokinių prigimtinėmis galiomis, polinkiais ir poreikiais bei mokyklos tradicijomis. Tačiau reikėtų vengti, kad šokio pamokos virstų repeticijomis, siekiant išmokyti kuo daugiau įvairių sceninių šokių. Šokių repertuaras turėtų apsiriboti po vieną kitą tradicinį kalendorinių švenčių šokį, po vieną sceninį šokį, sukurtą profesionalaus choreografo ar šokio mokytojo ir kuo daugiau mokyklos, klasės pasirodymuose naudoti mokinių sukurtų kompozicijų, galbūt mokytojų ar tėvų požiūriu ir netobulų, tačiau itin prasmingų patiems vaikams. Mokytojo užduotis būtų mokinių kūrybines užmačias, jų improvizacijas struktūriškai sujungti į bendrą kompoziciją šokėjų išsidėstymo aspektu.

Šokio pamokos pradinukams turėtų būti įdomios ir nuotaikingos, o ne varginančios siekiant šokio žingsnių atlikimo tobulumo. Kuo daugiau kūrybinės veiklos, nereikalaujančios įsiminti konkrečių šokių žingsnių. Nepamiršti po kiekvienos veiklos pakalbėti su vaikais, kaip jiems sekėsi, aptarti ir pasitarti dėl tolimesnių veiklų.

Šokio ugdymo proceso planavimas

Atnaujinta bendroji šokio programa skatina kitaip išdėlioti akcentus planuojant ugdymo procesą, t. y. į priekį iškelti mokinių kompetencijas kaip siekiamus tikslus, tiems tikslams pasiekti tinkamą ugdomąją veiklą (tiek mokytojų, tiek mokinių), reikalingus mokymo metodus, o ne dalykines temas (4 lentelė). Ypatingą dėmesį reikėtų skirti mokinių pasiekimų ir pažangos vertinimo planavimui.

4 lentelė

Šokio ugdymo proceso planavimas

Tradicinis (inertiškasis) <i>Darau, ką suplanavau, nes gali patikrinti arba darau bet ką, į žurnalą užrašysiu, ką reikia.</i>	Atnaujintas (lankstusis) <i>Atsižvelgiu į psichofizinę vaikų būseną, keičiu planą, žurnale rašau, ką iš tikrųjų veikėm, tai gali nesutapti su užrašymu plane, rizikuoju.</i>
Tema „Dvigubojo žingsnio mokymas“.	Tikslas – ugdyti ritmo pojūtį.
Tikslas – išmokyti dvigubojo žingsnio.	Temos „Laikrodis“, „Lietus“, „Paukščiai“, „Dvigubojo žingsnio ritmika“.
Metodai : rodymas, aiškinimas.	Metodai : kūrybinės užduotys grupėse, rodymas, aiškinimas, pristatymas, stebėjimas, aptarimas, diskusijos.
Vertinimas – ar teisingai atliko (atkartojo) parodytą dvigubą žingsnį.	Vertinimas – ar atlieka įvairios ritmikos judesius, kaip sklandžiai pereina nuo vienos ritmikos prie kitos, kaip derina įvairios ritmikos judesius, kaip prisiderina prie muzikos ritmo.

Iš pokalbių su mokytojais aiškėja, kad dažnai į planavimą yra žiūrima pro pirštus, teigiama, kad planuoti neverta, nes nėra pamokų ar jų nuoseklumas nėra garantuotas. Tai yra, jei šokio pamokos vienais mokslo metais būna vienai klasei, tai kitais mokslo metais šokio

pamokos gali būti suteiktos kitai klasei. Tačiau, net ir esant tokiai situacijai, reikėtų pamėginti siekti bendrosiose programose numatytų tikslų bent jau vienerius mokslo metus, o tam, kad tai vyktų efektyviai, procesą reikia planuoti.

Taikant atnaujintas Bendrąsias programas nuo temų planavimo pereinama prie ugdymo proceso ir laiko sąnaudų planavimo, t. y. prie planavimo siekti Bendrosiose programose nubrėžtų tikslų – mokinių kompetencijų, juos papildant mokyklos bendruomenės poreikiais ir tradicijomis. Planuojama ugdyti mokinių kompetencijas: suteikti žinių, plėtoti gebėjimus, formuoti nuostatas. Galimi įvairūs tikslų siekimo planavimo variantai. Galima paskirstyti 3-ioje ir 4-oje klasėje plėtojamus kompetencijos sandus, pvz., žinias: sakykim, 3-ioje klasėje akcentuojama erdvės ir ritmo bei tempo pojūčio ugdymas, o 4-oje – kūno kontrolės, koordinacijos, judesio nuotaikos ir sklandumo siekimas. Kita vertus, abiejose klasėse galima ugdyti visus gebėjimus, tačiau pasitelkiant skirtingas šokio rūšis, pvz., 3-ioje klasėje – lietuvių liaudies šokio, 4-oje – kitų tautų folklorinio šokio pavyzdžius.

Akivaizdu, kad nereikia per vienerius mokslo metus siekti visko, tačiau planuoti reikia koncentruoti, t. y. dvejiems mokslo metams. Taip lengviau optimizuoti ugdymo procesą priemonių ir laiko sąnaudų, mokymosi krūvio ir ruošimosi pamokoms požiūriu. Planavimas koncentruoti taip pat suteikia galimybę parodyti mokyklos vadovybei, kad norint pasiekti Bendrosiose programose nurodytų tikslų reikalinga, jog šokio pamokos vyktų ne tik 3-ioje klasėje, bet ir 4-oje. Kita vertus, taip planuojant šokio mokytojai nebus priversti tenkinti klasių vadovų nepagrįstas užgaidas, pavyzdžiui: „kitai savaitei paruošk porą šokių rudenėlio šventei“. Planuojant siekti šokio kompetencijos, o ne rengtis koncertams ir konkursams, bus pereinama nuo instrumentinės šokio dalyko reikšmės prie savaiminės vertės įprasminimo, šokio dalyko ir šokio mokytojo prestižo mokykloje kilimo. Pradinių klasių mokytojai bus skatinami planuoti ugdymo procesą kartu su šokio mokytoju, numatant, kaip siekiant savo dalyko tikslų susiderinti su visų dalykų tikslais ir drauge pasiruošti ir numatytiems klasės ar mokyklos renginiams: koncertams, konkursams, festivaliams ir kt.

Plane neturi būti daugiažodžiavimo ir tuščiažodžiavimo. Tačiau planas turėtų būti perskaitomas ir suprantamas. Nereikėtų perrašinėti Bendrųjų programų tekstų – pateiktų uždavinių, mokinių gebėjimų ar kt. Stengtis sukonkretinti Bendrosiose programose nurodytus pasiekimus atsižvelgiant į atskirų mokinių polinkius, klasės savitumą, mokyklos tradicijas. Pamoka gali būti planuojama sukonkretinant veiklą laiko (minutėmis) ir vertinimo (konkrečių užduočių) požiūriu. Bendrosiose programose nurodytų pasiekimų ir veiklos sričių numeracija neturi daryti įtakos mokytojo pasirenkamo gebėjimų, žinių, nuostatų ugdymo ar temų išdėstymo eiliškumo. Tai yra mokytojas gali pradėti nuo šokio stebėjimo (pavyzdžiui, įvairių šokio pavyzdžių vaizdo įrašų) ir aptarimo veiklos, vėliau pereiti prie konkrečių šokių ar šokio žingsnių mokymosi. Galima pradėti nuo laisvos mokinių šokio improvizacijos, tyrinėjant kūno judėjimo galimybes, ir pereiti prie pokalbio apie šokio teikiamą kasdienę naudą.

Galima planuoti ir pagal temas, tačiau tokiu atveju būtina atsakingai įvertinti ir nurodyti temų ryšį su Bendrosiose programose numatytais konkrečiais mokinių pasiekimais.

Reikėtų skirti planavimą nuo plano užrašymo. Plano užrašymo formą pasirenka mokytojas, vadovaudamasis šokio, kaip meno dalyko, logika, kuri nebūtinai sutampa su kitų dalykų (pavyzdžiui, matematikos ar kalbų) plano struktūra. Žemiau pateikiami keli galimi šokio ugdymo planavimo variantai.

ILGALAIKIO ŠOKIO PAMOKŲ II KLASEI PLANO PAVYZDYS

Dalykas. Šoki.

Klasė. 2

Laikotarpis. Vieneri mokslo metai

Pamokų skaičius: 30 (viena pamoka per savaitę).

Šokio pamokų 3 klasėje tikslas: puoselėjant prigimtinių mokinių kinestetinį ir kūrybinį savitumą, sudominti šokiu.

Uždaviniai. Siekiama, kad per šokio pamokas mokiniai:

- ugdytūsi pasitikėjimą savimi ir pagarbą kitam;
- norėtų įgyti šokio patirties, mokydami naujų šokio žingsnių ar šokių;
- mokytūsi kurti šoki naudodami natūralius judesius;
- mokytūsi stebėti šokius;
- mokytūsi išsakyti savo nuomonę ir išklausti kito;
- mokytūsi aptarti savo šokio patirtį.

Trumpa mokinių grupės charakteristika: mokiniai yra mokėsi šokio dalyko pirmoje klasėje.

Paiškinimas: Planas vadinamas ilgalaikiu, nes skirtas mokslo metams. Plane nėra nurodomas konkretus mėnuo ar diena, kad galima būtų laisviau keisti planą atsižvelgiant į tikslų pasiekimo situaciją po pamokos, prieš ją ar jos metu. Gali būti keičiamas pamokų skaičius konkrečiam tikslui siekti.

Siekiami tikslai (žinios ir supratimas, gebėjimai nuostatos)	Turinys (veiklos / temos)	Pamokų skaičius	Pastabos
Šokio raiška			
Šokti sklandžiai, stengiantis koordinuoti judesius, orientuotis erdvėje, prisiderinti prie šokio ritmo ir tempo, atsižvelgti į šokio nuotaiką, pavieniui, poroje ir grupėje (1.1., 1.1.1., 1.1.2., 1.1.3., 1.1.4.).	Kūrybinės improvizacinio pobūdžio užduotys pavieniui ir grupėse, skirtos tyrinėti judėjimą erdvėje įvairiomis kryptimis (<i>pirmyn–atgal, aukštyn–žemyn</i>), tempo variantus (<i>greitai–lėtai</i>), įvairios nuotaikos judesių derinius (<i>piktai, liūdnai, linksmai</i>). Mokomasi folklorinių ratelių ir vienžingsnių šokių pagal tradicines kalendorines šventes.	8	Šokių repertuarą koreguoti pagal klasės atskirų mokinių gebėjimus. Parinkti du arba tris skirtingo sudėtingumo šokius, mokyti jų grupėse.
Kurti judesių sekas, naudojant skirtingą tempą (<i>greitą ir lėtą</i>) ir erdvės lygmenis (<i>aukštai ir žemai</i>) bei atsižvelgiant į norimą perteikti nuotaiką (1.2.).	Kūrybinės improvizacinio pobūdžio užduotys grupėse, kuriose mokiniai mokosi plėtoti judesius pagal pasirinktą įvykių seką: pavyzdžiui, <i>ledas tirpsta, virsta vandeniui, vanduo teka, garuoja</i> ;	8	Aptariant išsiaiškinti, kas grupėse sekėsi sunkiausia, o kas lengviausia, ką norėtų pakeisti savo kurtoje kompozicijoje.

Siekiami tikslai (žinios ir supratimas, gebėjimai nuostatos)	Turinys (veiklos / temos)	Pamokų skaičius	Pastabos
	arba savybę: <i>linksmas drugelis, didelis dramblys</i> . Akcentuojama tempo ir erdvės krypčių ir lygmenų naudojimas. Pasirodymai ir aptarimas.		
Dalyvauti šokio veikloje ir nusakyti įvairias šokio veiklas (<i>šokimą, kūrybą, stebėjimą, dalijimąsi įspūdžiais</i>) (1.3.1).	Vaidmenų žaidimai, kūrybiniai projektai, kuriuose leidžiama pasirinkti sau vaidmenį ir atlikti su juo susijusius veiksmus: kas nori būna šokėjais, choreografais, stebėtojais, atsakingais už muzikos parinkimą, kostiumų detales. Grupėse mokomasi aptarti įspūdžius, kilusius atliekant pasirinktas funkcijas.	4	Sujungti menų dalykų pamokas, panaudoti kabinetus. Lankytis vieni kitų „darbo vietose“. Pagal galimybes pasikviesti į svečius profesionalų choreografą, šokėją ar kompozitorių, kurie supažindintų su savo darbo specifika. Numatoma ekskursija į Nacionalinį operos ir baleto teatrą.
Šokio stebėjimas, interpretavimas ir vertinimas			
Apibūdinti stebėtų ar šoktų šokių tempą ir nuotaiką bei išsakyti savo nuomonę (2.1., 2.1.1.).	Darbas grupėse. Vaizdo medžiagos stebėjimas ir aptarimas. Draugų pasirodymų stebėjimas ir aptarimas. Suteikti pakankamai laiko pasisakymams.	2	Kompiuteris, multimedija, DVD įrašai su šokio pavyzdžiais.
Išvardyti 2–3 žiūrovo elgesio taisykles (<i>pvz., atidžiai stebėti, pasirodymo metu nekalbėti</i>) ir jų laikytis stebint draugų pasirodymus klasėje (2.2., 2.2.1.).	Akcentuoti darbą grupėmis, kad vieni pasirodo, kiti stebi. Diskusijos, kuriose dalijamasi spektaklių, koncertų stebėjimo nemokyklinėje aplinkoje patirtimi. Bandyti ją pritaikyti klasėje.	2	Stebintieji gauna užduotis pasirinkti stebėjimo vietą, aptarti, kaip stebėjimo vieta veikia vaizdą.
Šokio ryšių su socialiniu kultūriniu gyvenimu pažinimas			
Pastebėti ir apibūdinti įvairus aplinkos judesius (3.1.).	Mokytojas pateikia kūrybines užduotis, o mokiniai grupėse tyrinėja, kaip judesiu galima perteikti gamtos reiškinius, judančius ir nejudančius aplinkos objektus. Grupių darbo pristatymas ir aptarimas.	3	Jei leidžia oro sąlygos, šokio pamoka vyksta lauke: gamtoje arba mokyklos kieme.
Papasakoti, ką veikė per šokio pamokas (<i>šoko, kūrė, stebėjo</i>) ir ką labiausiai patiko	Kartu su mokytoju aptaria ir grupėse mokosi įvardyti šokio mokymosi etapus.	3	Sudaryti individualų šokio mokymosi planą ir pavaizduoti

Siekiami tikslai (žinios ir supratimas, gebėjimai nuostatos)	Turinys (veiklos / temos)	Pamokų skaičius	Pastabos
veikti (3.2.1.).	Mokosi vertinti savo šokio patirtį aptardami grupėse.		jį grafiškai (galima panaudoti IKT).

ŠOKIO PAMOKOS IV KLASEI PLANO PAVYZDYS

Pamokos tema: „Metų laikai“

Kontekstas: mokiniai mokėsi šokio dalyko nuo pirmos klasės, turėjo šokio pamokas vieną kartą per savaitę. Dvidešimt šeštoji pamoka (per mokslo metus yra 30 šokio pamokų). Ruošiamasi baigiamajam klasės pasirodymui mokyklose koncerte.

Tikslas: plėtoti mokinių supratimą apie šokio elementus (erdvę, ritmą, tempą, judesio jėgą) ir gebėjimą šiuos elementus išreikšti kuriant.

Mokymo ir mokymosi uždaviniai:

1. Supažindinti mokinius su šokio elementų naudojimo ir jungimo galimybėmis kuriant.
2. Sukurti šokį pagal gamtos pasikeitimus įvairių metų laiku, naudojant įvairius erdvės lygmenis, derinant tempus, išreiškiant judesio nuotaiką.

Metodai:

1. Pokalbis apie metų laikus ir gamtos pasikeitimus, su tuo susijusią nuotaiką ir spalvas.
2. Galimų šokio elementų naudojimo ir derinimo variantų, šokio temos analizavimas.
3. Šokio kūryba grupėse.
4. Sukurtų šokio kompozicijų stebėjimas ir vertinimas.

Priemonės, šaltiniai: albumas su įvairių metų laikų paveikslais, CD su A.Vivaldžio „Metų laikų“ muzika, įvairių spalvų lengvos medžiagos skarelės.

Ugdomoji aplinka: pamoka vyksta šokio veiklai pritaikytoje patalpoje, t. y. salėje su medinėmis grindimis arba grindimis, išklotomis šokio danga.

Integraciniai ryšiai: dailė, muzika, gamta ir žmogus. Per pasaulio pažinimo pamokas mokiniai aiškinasi gamtos pasikeitimus, kuriuos per dailės pamokas analizuoja spalvų aspektu, muzikos pamokoje analizuoja A.Vivaldžio kūrinį „Metų laikai“.

Vertinimas: mokiniai vertina vieni kitų kūrybinius darbus, mokytojas vertina mokinių kūrybinius darbus pagal iš anksto sutartus kriterijus – erdvės, tempo, judesio jėgos elementų naudojimą, judesių išraiškingumą nuotaikos atžvilgiu, mokiniai vertina save aiškindami, kas jiems sekėsi geriau, kas sunkiau.

Ugdomoji veikla:

Laikas	Pamokos dalys	Pastabos
10 min.	Improvizuotas pasisveikinimas Skambant A.Vivaldžio muzikai mokytoja pristato pamokos tikslus ir uždavinius, klausiami mokinių, koks dabar metų laikas, kuri muzikos dalis atspindi šį metų laiką, kokios spalvos būdingos šiam metų laikui.	Taip yra sužadinamas mokinių smalsumas, noras klausinėti, pastabumas ir vaizduotė.
5 min.	Improvizuotas apšilimas pagal A.Vivaldžio „Metų laikus“. Mokiniai improvizuoja įvairios ritmikos judesius įvairiuose erdvės lygmenyse,	Pradedama nuo lėtos muzikos, kad mokiniai atsargiai pradėtų judinti atskiras kūno dalis, vėliau pereinama

	drauge apšyla visos raumenų grupės ir sąnarių jungtys.	prie greitesnio tempo.
5 min.	Šokio elementų pažinimas. Aiškinamasi, kaip galima jungti įvairius judesius erdvėje, naudojant skirtingus erdvės lygmenis, prisiderinant prie muzikos ritmo ir tempo, perteikiant judesio jėgos kokybes ir nuotaiką.	Mokiniai analizuoja, kokius judesius naudos ir kaip juos jungs erdvėje ir laike, ir kaip nuo to priklausys kuriamo šokio nuotaika (liūdnas rudens, ramus žiemos, linksmas pavasario ir kt.).
15 min.	Mokiniai pasiskirsto grupėmis ir kuria ne ilgesnę nei 1 min. šokio kompoziciją. Kai mokiniai būna pasiruošę, pristato savo grupės kompoziciją (atlikimas).	Mokytojas prieina prie kiekvienos mokinių grupės ir pataria, pasiūlo, paskatina.
10 min.	Grupių kūrybinių darbų aptarimas. Pamokos apibendrinimas, vertinimas. Atsisveikinimas.	Mokiniai pasakoja, kas jiems sekėsi geriau, kas sunkiau. Mokiniai vertina vieni kitų darbus, mokytojas vertina mokinių kūrybinius darbus pagal erdvės, tempo, judesio jėgos elementų pažinimą ir naudojimą.

Šokio pamoka

Igyvendinant ugdymo procesą svarbu jį individualizuoti ir diferencijuoti. Tą ypač sunku padaryti klasėje, kai pamokoje dalyvauja apie 20 mokinių, šokama dažnai sporto salėse, kur šalia vyksta dar ir kūno kultūros užsiėmimai. Šiuo atveju padėtų grupinės kūrybinės užduotys, žaidybinė, projektinė veikla, kai skirtingos grupės gali būti sudaromos pagal vienodą gebėjimų ir žinių lygį arba grupuojant vaikus su skirtinga šokio patirtimi, kad ja dalytųsi su kitais. Ypač svarbu kiekvienoje pamokoje akcentuoti vaikų mokymąsi mokyti, t. y. skatinti rasti sau efektyvius mokymosi stilius, įsivertinti ir numatyti pasiekimų gerinimo būdus.

Kūrybinių užduočių pavyzdžiai

Apšilimui tinkama kūrybinė užduotis „Traukinys“ (tinka ugdyti gebėjimą šokti sklandžiai pavieniui, poroje ir grupėje, plėtoti supratimą apie judesių koordinavimą ir jungimą vieną judesį su kitu (1–2 klasė)).

Mokiniai paskirstomi po 5–6 ir išsirikiuoja vienas už kito. Pirmasis mokinytis, stovintis voros pradžioje, juda erdvėje taip, kad būtų įjungiamos skirtingos kūno dalys, o visi kiti stovintys už jo atkartoja judesį (sugedusio telefono principas, tik čia siunčiamas ne žodis, o judesys). Po tam tikro laiko kitas šokėjas gali atsistoti voros priekyje ir imtis vadovauti įjungdamas naują judesį. Palaipsniui judesiai turėtų tapti vis pilnesni ir energingesni. Iš pradžių judama stovint vietoje, vėliau skatinama judėti per visą erdvę, keičiant jos lygmenis ir judinant visas kūno dalis.

Apšilimui tinkama kūrybinė užduotis „Veidrodis“ (tinka ugdyti gebėjimą šokti sklandžiai pavieniui, poroje ir grupėje, plėtoti supratimą apie judesių koordinavimą ir jungimą vieną judesį su kitu (1–2 klasė)).

Mokiniai pasiskirsto poromis ir atsistoja vienas priešais kitą veidu. Vienas iš jų – vedantysis, kitas – atlikėjas. Kada vedantysis juda, atlikėjas atlieka (atkartoja) vedančiojo rodomus judesius. Svarbu iš pradžių judėti lėtai, kad šokantieji vienas prie kito priprastų, susipažintų

su vedančiojo judėjimo stiliumi. Atkartojant judesius reikia vadovautis veidrodžio principu, t. y. jei vedantysis kelia dešinę ranką, tai atlikėjas – kairę. Galima judėti per erdvę, artėti ir nutolti vienam nuo kito, tačiau niekada neprarasti akių kontakto. Po keleto minučių šokantieji keičiasi vaidmenimis.

Improvizacinė užduotis „Virsmas“ (tinka siekiant ugdyti gebėjimą kurti susietas judesių sekas, jungti judesius į derinius, apgalvojant pradžią, plėtotę ir pabaigą (3–4 klasė)).

Ši užduotis gali būti atliekama pavieniui, poroje arba grupėje. Šia užduotimi tyrinėjamas erdvės elementas, ritmo ir tempo elementai, susipažįstama su įvairiomis šokio formomis (pvz., solo, jei šoka vienas, arba duetu, jei šoka dviese), yra numatytas dramaturginis elementas, kai suteikiamas pagrindas judesių plėtojimui sekant siužeto vyksmo eiga arba abstrakčia nuotaikų ar pojūčių kaita. Galimos siužetinio tipo judesių rutuliojimo kryptys „Vandens kelionė“:

- ✓ ledas, ledo tirpimas, vandens tekėjimas, vandens išgaravimas;
- ✓ debesis, smarkus lietus, pereinantis į sniegą, sušalantis į ledą;
- ✓ ramus ežeras, iš jo ištekantis sraunus upelis, įtekantis į plačią upę, kurios kelyje pasitaiko krioklys, pasiekia jūrą;
- ✓ vanduo iš požemių, tekantis vamzdžiais ir atitekantis į mūsų namų vandens čiaupus.

Galimos kitos siužetinio tipo judesių rutuliojimo kryptys: „Drugelio gyvenimas“, „Gėlės gyvenimas“ ir pan.

Galimos abstraktaus tipo judesių rutuliojimo kryptys „Pavasario balsai“, „Rudens spalvos“:

- ✓ lengvi skaidrūs judesiai (krentančių lašų, lengvo vėjo šnaresio, saulės spindulių tylos vaizdiniai);
- ✓ sunkūs skardūs judesiai (besidraikančių ant žemės šiukšlių, trūkinėjančio ledo, kasamos žemės vaizdiniai).

Šokio pasiekimų vertinimas

Atnaujintoje Bendrojoje šokio programoje yra pateikiamas pasiekimų vertinimo trimis lygiais aprašymas. Tai leidžia mokytojui kiek įmanoma objektyviau vertinti mokinių gebėjimus, žinias, o ypač nuostatas pagal galimai pamatuojamus kriterijus, o ne vadovautis logika „gerai, jei atlikto taip, kaip parodė mokytojas“. Stengtis netaikyti kriterijų gerai–blogai, gražu–negrazu, kurie mene yra ypač pavojingi, nes yra subjektyvu apibrėžti, kas šokyje yra gerai, o kas – gražu, ypač vertinant kūrybinių užduočių atlikimą.

Anksčiau pateiktos improvizacinės, kūrybinės užduotys „Virsmas“, „Veidrodis“ tinka ir gebėjimų, žinių bei supratimo diagnozavimui, t. y. įvertinimui. Pavyzdžiui, jas galima naudoti siekiant patikrinti gebėjimą kurti susietas judesių sekas, jungti judesius į derinius, apgalvojant pradžią, plėtotę ir pabaigą, atsižvelgiant į norimą perteikti nuotaiką ar temą (3–4 kl.)

Diagnostinės užduoties atlikimo vertinimas iš anksto aptariamas su mokiniais ir įvertinamas pagal rodiklius, pažymint tinkamą.

Užduoties atlikimo įvertinimo pavyzdys

Vertinimo kriterijai	Rodikliai	Vertinimas
Judesių pasirinkimas	Pasirinkti tinkami judesiai perteikti temą.	
	Judesiai ne visi parinkti perteikti temą, kai kurie atsitiktiniai.	v
	Pasirinkti judesiai nesusieti su perteikiama tema.	
Erdvės naudojimas	Veiksmingai naudoja erdvę (vertikalius ir horizontalius planus, įvairias kryptis, lygmenis).	v
	Ne visada veiksmingai naudoja erdvę (užsibūna vienoje vietoje, nenaudoja vertikalaus judėjimo).	
	Nenaudoja erdvės (juda stovėdamas vietoje, sukasi apie savo ašį arba visą laiką veidu į žiūrovus).	
Ritmo perteikimas	Yra judesių ritminė struktūra.	
	Judesių ritminė struktūra neaiški.	v
	Juda chaotiškai, neperteikdamas ritmo.	
Tempo perteikimas	Derina įvairius judėjimo tempus (greitą–lėtą–vidutinį), judėjimą–nejudėjimą.	v
	Juda naudodamas greitą ir vidutinį tempą.	
	Juda naudodamas tik vidutinį tempą.	
Judesio jėgos perteikimas	Sklandžiai keičia ir derina judesio jėgos kokybes (kampuotus ir plaukiančius, didelius ir mažus).	v
	Perteikia judesio jėgos kokybes, bet nederina, nejungia jų tarpusavyje, naudoja tik 1–2 pasirinktas.	
	Judesiai vienodai mažos amplitudės, neišbaigti, buitiniai.	
Judesių plėtojimas (dinamika)	Aiški šokio pradžia ir pabaiga, sklandžiai jungia ir derina judesius tarpusavyje.	v
	Aiški šokio pradžia, tačiau pradėjęs ir sujungęs keletą judesių, nesugeba užbaigti.	
	Nežino, nuo ko pradėti, nejungia judesių tarpusavyje, judesius atlieka chaotiškai.	
Judesių plėtojimo vertinimas	Išreiškia emocinį santykį viso vyksmo metu, įsivaizduoja ir numato judesių plėtojamą.	
	Fragmentiškai atsiranda emocinis santykis, pastebimas judesių plėtojimo numatymas.	v
	Nėra emocinio santykio su atliekamais judesiais, nenumato judesių plėtojimo.	

Vertinant mokinių šokio pasiekimus galima pasidaryti kiekvienam mokiniui atskirus vertinimo lapus ir juose fiksuoti arba aprašyti jo pasiekimus. Tokį patį lapą gali turėti ir mokinys, kad galėtų pats įsivertinti savo gebėjimus ir žinias bei nuostatas. Pravartu rengti aptarimus, mokiniui ir mokytojui diskutuoti ir analizuoti, kur vertinimai sutampa, kur skiriasi, kokios to priežastys, ką reikėtų daryti toliau. Į šį procesą reikėtų įtraukti ir pradinukų tėvus.

Šokio pasiekimų vertinimo lentelės pavyzdys

VARDAS, PAVARDĖ _____
 KLASĖ _____
 DATA _____

Gebėjimai, žinios ir supratimas	Lygiai			Nuostatos
	žemas	patenkinamas	aukštas	

Šokio integracijos aspektai

Kalbant apie šokio integraciją, reikėtų galvoti apie atskirų šokio veiklos sričių siejimą tarpusavyje siekiant pateikti mokiniams visuminį šokio meno vaizdą. Vadinasi, šokio pamokose mokiniai turi turėti galimybę šokti, kurti šokį, stebėti ir analizuoti šokį, vertinti šokio naudą ir reikšmę. Į šias veiklas turi būti orientuotos visos pamokose pateikiamos užduotys.

Siejant šokį su kitais mokomaisiais dalykais reikėtų siekti, kad mokiniai pajustų, kaip tos pačios sąvokos (pavyzdžiui, ritmas, linija, kompozicija, vaizduotė ir kt.) suvokiamos ir išreiškiamos kituose meno (dailės, muzikos, teatro) ar kitų ugdymo sričių dalykuose (pavyzdžiui, kalbose, matematikoje). Tačiau vien tik temų jungimas, pavyzdžiui, jei šiandien visa klasė per visas pamokas kalba ir nagrinėja rudens temą, neatspindi tikrosios gilios integracijos, t. y. dalyko sąvokų, reikšminių elementų, procesų siejimo į visumą. Galbūt reikėtų atkreipti dėmesį į gebėjimų, žinių ir nuostatų tarpdalykinę integraciją, t. y. paanalizuoti, ar yra skirtinguose dalykuose panašūs gebėjimai ar nuostatos, kurias sujungus, jų galima būtų siekti per įvairius dalykus.

IKT naudojimas šokio pamokose

Informacinių komunikacinių technologijų taikymo šokio ugdymo procese galimybių aprašymą galima rasti leidinyje Informacinių komunikacinių technologijų taikymo ugdymo procese galimybės. Rekomendacijos mokytojui. – Vilnius, 2005.

Naudinga literatūra ir nuorodos

Kadangi nėra parengta šokio vadovėlių, tad mokytojams išlieka nemažas krūvis ieškant ugdomosios informacijos: tiek vaizdo medžiagos su įvairių šokių pavyzdžiais, tiek tekstų, reikalingų pateikti faktinę medžiagą.

Pavyzdžius įvairių žanrų šokių mokymuisi galima parinkti iš esamų metodinių rinkinių:

1. Einikytė S. Žvirblis ir zylutė: šokiai vaikams. – Vilnius: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1991.
2. Einikytė S. Artojėliai: šokiai vaikams. – Vilnius: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1998.
3. Einikytė S. Kupolio ratelis: šokiai jaunimui. – Vilnius: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1998.
4. Idzelevičienė S. Vaikų disko šokiai. – Klaipėda: KU, 1999.
5. Kazlauskas S. Choreografija pradinėse klasėse. – Šiauliai: K. J. Vasiliausko įmonė, 2002.
6. Kirvaitienė A. Lietuvių liaudies rateliai, žaidimai, šokiai. Metodinė priemonė pradinių klasių mokytojams. – Vilnius: LLKC, 1998.
7. Kisielienė L. Rytagonė: šokių rinkinys. – Vilnius: LLKC, 2000.
8. Šoks broliukai šokinį / sud. A. Vakariniene. – Vilnius: Lietuvos liaudies kultūros centras, 2001.

Šokio istorijos žinių paieškai tiktų:

1. Au S. Baletas ir modernusis šokis. – Vilnius: R. Paknio leidykla, 2000.
2. Idzelevičius R. Sportinių šokių istorija. – Klaipėda: KU, 2004.
3. Milvydienė V. Terpsichorės keliai. Šokio meno istorijos bruožai. – Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2003.
4. Poškaitis K. Liaudies choreografija. – Vilnius: Lietuvos liaudies kultūros centras, 1992.
5. Urbanavičienė D. Lietuvių apeiginė etnochoreografija. – Vilnius: LMA, 2000.
6. Zinčiukienė T. Istorinis buitinis šokis. – Klaipėda: Klaipėdos universitetas, 2003.

Įvairiuose interneto tinklapiuose: www.dance.lt, www.menuspaustuve.lt, www.menufaktura.lt, www.dbpro.lt, www.opera.lt ir kt. galima rasti informacijos apie šokio renginius.